

Entegre Eğitim Modeli ile Eğitim Almış Hemşirelik Öğrencilerinin Beyin Göçüne Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Emre USTA*¹, Özlem ÇALIŞIR², Aklilu Abrham ROBA³

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, 60100, Tokat, Türkiye

² Aksaray Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi, Dahili Göğüs Yoğun Bakım Ünitesi, Aksaray, Türkiye

³ Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 38100 Kayseri, Türkiye

Emre Usta, ORCID No: 0000-0002-0165-655X, Özlem Çalışır, ORCID No: 0000-0002-7541-131X, Aklilu Abrham Roba, ORCID No: 0000-0002-1166-9207

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Geliş: 29.12.2024
Kabul: 10.05.2025

Anahtar Kelimeler

Beyin göçü,
Hemşirelik,
Tutum,
Üniversite öğrencileri

* Sorumlu Yazar

usta_emre_1907@hotmail.com

Araştırma, İç Anadolu bölgesinde, bir devlet üniversitesinde entegre eğitim modeli ile eğitim almış hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı tipte kesitsel desende yürütülen bu araştırma Eylül-Aralık 2021 tarihlerinde hemşirelik bölümünde eğitimine devam eden 238 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Tanımlayıcı Özellikler Formu” ve “Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler Google Formlar ile online platformda toplanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının puan ortalaması 54.53 ± 14.81 olup, tutum düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin tutum puanlarının kadın öğrencilerin tutum toplam puanlarından yüksek olduğu ve istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($t= 3.083$ $p= 0.002$). Ailesi şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin kırsal kesime göre beyin göçüne yönelik tutum toplam puanlarının yüksek olduğu istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır ($F= 3.454$ $p= 0.033$). Çalışmanın sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının orta düzeyde seyrettiği, erkek ve ailesi şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin toplam puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerine lisans eğitimi boyunca beyin göçü ile ilgili eğitimler verilebilmesi ve beyin göçüne yönelik farkındalık kazandırılabilmesi önerilebilir.

Determination of Attitudes Towards Brain Drain of Nursing Students Educated with Integrated Education Model

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Received: 29.12.2024
Accepted: 10.04.2025

Keywords

Attitude,
Brain drain,
Nursing,
University students

* Corresponding Author

usta_emre_1907@hotmail.com

The study was conducted to determine the attitudes of nursing students who received education with the integrated education model at a state university in the Central Anatolia region towards brain drain. This descriptive cross-sectional study was conducted in September-December 2021 with 238 students continuing their education in the department of nursing. “Descriptive Characteristics Form” and “Attitude Scale Towards Brain Drain among Nursing Students” were used as data collection tools in the study. Data were collected on the online platform with Google Forms. The mean score of nursing students' attitudes towards brain drain was 54.53 ± 14.81 , and it was determined that their attitude levels were at a moderate level. It was found that the attitude scores of male students were higher than the total attitude scores of female students and that it was statistically significant ($t= 3.083$ $p= 0.002$). It was found that the total scores of the attitudes of the students whose families live in the city center towards brain drain were higher than those in the rural areas and this was statistically significant ($F= 3.454$ $p= 0.033$). As a result of the study, it was seen that the attitudes of the nursing students towards brain drain were at a medium level, and the total scores of the students whose male and family live in the city center were high. It can be suggested that nursing students be given training on brain drain during their undergraduate education and that they be made aware of brain drain.

GİRİŞ

Eğitimi yüksek düzeyde olan ve buna bağlı niteliği de güçlü olan bireylerin daha kaliteli yaşam için, daha iyi iş imkânları sunan ülkelere gitmeleri beyin göçü olarak tanımlanabilir (1). Türk Dil Kurumu beyin göçünü; “İleri düzeyde donanıma sahip olan kişiler (bilgi, sertifika, diploma, belge vb.) ve bilim insanları ile uzmanların bir başka ülkede yerleşip çalışmak amacı ile kendi ülkelerinden ayrılması” olarak tanımlanmaktadır (2). Son zamanlarda beyin göçü, uluslararası göçler içinde en fazla gerçekleşen göçlerdendir (3).

Beyin göçü kavramı içerisinde birbirine zıt iki görüşü içermektedir. Bunlar “insaniyetçi” ve “milliyetçi” görüşleridir. İnsaniyetçi görüşte; bilim öne sürülmekte dolayısıyla bilimin uluslararası özelliğinin olduğu ve bilim adamının da yetiştiği ülkeye bakılmadan bilime hizmet etmesi için başka ülkeye gidebileceği yönündedir. Dolayısıyla bu görüş beyin göçünün olumsuz olduğunu düşünmemektedir. Diğer bir görüş olan milliyetçi görüşü ise beyin göçünü olumsuz olarak görmekte ve temelinde göç veren ülkelerin kaliteli insan ve işgücü kaybına neden olduğunu savunmaktadır (4).

Son dönemlerde en çok beyin göçü veren meslek gurubunun sağlık çalışanlarının olduğu dikkat çekmektedir (5). Filipinler’de sağlık çalışanları ile yapılan bir çalışmada; doktorların %29’u hemşirelerin ise %51’i ABD, Kanada, Avustralya ve Birleşik Krallık gibi gelişmekte olan ülkelere çalışmak istediklerini bildirmişlerdir (6). Diğer yapılan bir çalışmada ise; hemşirelerin tamamının yurtdışına gitmek istedikleri ve bu durumun daha iyi iş olanakları ve eğitim gibi sebeplerden kaynaklı olduğu belirtilmektedir (7). Nepal’de hemşirelerle yapılan bir çalışmada ise, hemşirelerin %85.1’i başka ülkelere daha iyi bir iş ve kariyer fırsatı olduğunu ifade etmektedirler (8). Çalışmalar, sağlık çalışanlarının; dünya çapında farklı yerlerde daha iyi yaşam standartları, daha yüksek maaş, ileri teknolojiye erişim ve daha istikrarlı siyasi koşullar arayışı içinde olduklarını göstermektedir (9). Sağlık çalışanlarının gelişmekte olan ülkelere daha gelişmiş ülkelere gerçekleştirdikleri beyin göçleri ve bunun nedenleri son yıllarda sürekli araştırılmaya devam etmektedir (7,9). Bu durum gelişmekte olan ülkelerdeki sağlık sistemi üzerine dünya çapında bir endişe kaynağı yaratmaktadır. Çünkü gelişmekte olan ülkeler genç sağlık profesyonellerinin eğitim ve öğretimi için yatırım yapmışlardır. Ancak yapılan bu yatırımların faydaları alıcı devletlere yarayarak gelişmekte olan ülkeler için kaynak kaybına dönüşmektedir (10).

Hemşirelik disiplinine bakıldığında hemşirelik eğitim programlarının farklılıklar gösterdiği görülmektedir (11). Lisans programları üniversitelerde; klasik eğitim, probleme dayalı öğrenme modeli, karma ve entegre eğitim olmak üzere çeşitlilikler gösterebilmektedir (12). Bunlar arasında entegre eğitim sistemi modeli, diğer eğitim modelleri gibi ülkemizdeki hemşirelik eğitiminin hedeflerine ulaşabilmek amacıyla oluşturulmuş bir modeldir. Bu modelde ilk üç yıldaki hemşirelik dersleri temel tıp bilimleri dersleri ile entegre edilerek verilmektedir (13). Entegre eğitiminde ana çerçeve; sağlıklı bireyden hasta bireye ve basit durumdan karmaşık duruma doğru sistematik bir sistem üzerinden yürütülmesidir (14). Yapılan çalışmalarda eğitim sistemlerine göre (klasik ve entegre) okuyan hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik meslek algıları, bakım verme anlayışı, problem çözme becerileri, atılganlık düzeyleri gibi birçok alanda etkilerinin olduğu belirtilmektedir (15-18). Verilen eğitim sayesinde, tutumun davranışı etkilediği ve biçimlendirdiği bilinmektedir. Tutum genel olarak “davranış eğilimi” şeklinde tanımlanmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinde göç etme eğiliminin belirlenmesi ve olumlu/olumsuz tutumun değerlendirilmesi sayesinde beyin göçü tutumu daha iyi anlaşılacaktır (19). Bu nedenle entegre eğitim modeli ile öğrenim görmüş öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek önemlidir.

Hemşire gibi sağlık profesyonellerinin başka yerlere beyin göçü ile gitmeleri bulundukları ülkenin hizmet sektöründe büyük oranda eksilmeye yol açmaktadır (10). Türkiye’de de hemşirelik öğrencilerinin beyin göçü ile başka ülkelere gitme durumları gün geçtikçe

artmaktadır. Bu amaçla Türkiye’de hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak entegre eğitim sistemi ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerine ilk uygulanacak çalışma olması bakımından bu çalışma önem arz etmektedir. Bir çalışmada öğrencilerin beyin göçüne neden olan en önemli itici gücün sosyo-politik faktörler ve çalışma koşulları olduğu bulunmuştur. Yine aynı çalışmada yurtdışında eğitim görenlerin ve büyükşehirde okuyanların göçe yönelik olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir (19). Diğer çalışmada ise hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin ortalamasının altında seyrettiği görülmüş ve farklı örneklem gruplarında benzer çalışmaların yapılması önerilmiştir (20). Bu doğrultuda çalışmanın amacı; tutumların davranışa dönüşme olasılığının yüksek olması sebebiyle entegre eğitim sistemi ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarını belirlemek ve diğer çalışmalar için literatürü desteklemek yönünden önemlidir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü

Bu araştırma tanımlayıcı türde kesitsel desende yapılmış bir çalışmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Mekân ve Zaman

Araştırma verileri Ekim ile Kasım 2021 tarihleri içerisinde İç Anadolu bölgesinde bir devlet üniversitesinde Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde toplanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreni; İç Anadolu bölgesinde bulunan devlet üniversitesinde 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Dönemi’nde üniversite düzeyinde okuyan tüm hemşirelik öğrencileridir. Çalışmanın sonuçlarını genelleylebilmek amacıyla geçerli parametre sayısının (16 madde) 10 katını aşan doğrulama çalışmalarının örneklem büyüklüğüne ilişkin tavsiyelere göre, toplam 238 kişi çalışmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar aracılığıyla literatür (21-23) ışığında düzenlenen “Tanımlayıcı Özellikler Formu”, Öncü ve arkadaşları (19) tarafından uyarlanan “Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Veriler, web tabanlı bir yaklaşımla uygulanmıştır (Google formlarda geliştirilmiş ve ardından WhatsApp bağlantısı grubundaki öğrencilere gönderilmiş ve anında toplanmıştır).

Tanımlayıcı Özellikler Formu

Tanımlayıcı Özellikler Formu’nda öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarına etki edebilecek faktörlerden yaş, cinsiyet, sınıf, ailenin yaşadığı yer, ailenin gelir durumu ve öğrenci değişim programlarına katılma durumu gibi özelliklere yönelik 6 soru içermektedir (21-23).

Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği (HÖBGYTÖ)

Öncü ve arkadaşları (19) ile geliştirilen, geçerlik ve güvenilirliği yapılan ölçek toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutlu iki bileşenli bir yapıda olup 12 maddesi çekici faktörleri, 4 maddesi ise itici faktörleri kapsamaktadır. Ayrıca ölçeğin iki maddesi olumsuz, 14 maddesi ise olumludur. Ölçekteki her madde beşli likert tiptedir. Ölçeğin Cronbach α : 0.91’dir. Ölçeğin tümünden alınan en düşük ve en yüksek puanlar 16-80 arasında değişmekte olup, puanın artması öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarının arttığı anlamına gelmektedir (19).

Verilerin Analizi

Araştırmadan çıkan sonuçları değerlendirmek için SPSS 27 istatistik programından yardım alınmıştır. Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılarak ± 1.5 normal değer aralığı sınırı kabul edilmiş ve verilerin normallik dağılımları yorumlanmıştır. Araştırmanın tanımlayıcı istatistikleri tablolarda sayı, yüzde ve ortalama $\pm$ standart sapma şeklinde sunulmuştur. Normal dağılım gösteren bağımsız iki grupta yer alan verilerde bağımsız örneklem t testi, normal dağılım gösteren bağımsız üç gruplu verilerde ise One-way ANOVA (tek yönlü varyans analizi) testi uygulanmıştır. One-way ANOVA sonrası grup farklılıklarında ise varyanslar homojense post-hoc Tukey testi varyanslar homojen değilse post-hoc Tamhane testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılması için İç Anadolu bölgesindeki devlet üniversitesinin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (sayı:367 ve 31.08.2021 tarihli karar) etik kurul izni alınmıştır. Katılımcılar, çalışmaya katılımın gönüllü olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Çalışmanın ilk sorusunda çalışmaya katılmayı kabul etme veya reddetme hakkına sahiptirler. Çalışma süresi boyunca, verilerin ve yanıtlayanların gizliliği kesinlikle takip edilmiş ve toplanan veriler başka bir amaçla kullanılmamıştır. Bu araştırmada kullanılacak ölçeğin ölçek geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını yapan yazardan ölçeği kullanmak için e-posta yoluyla izin alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır. Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %60.1'inin 20 yaş ve üzerinde yer aldığı, %85.3'ünün kız olduğu, %29.4'ünün üçüncü sınıfta okuduğu %80.7'sinin ailesinin şehir merkezinde yaşadığı %53.8'inin gelirin giderine denk olduğu, %95.8'inin öğrenci değişim programına katılmadığı görülmüştür (Tablo1).

Tablo 1. Tanımlayıcı Özellikler

Tanımlayıcı Özellikler (n=238)	S	%
Yaş (yıl)		
20 $\geq$	143	60.1
<20	95	39.9
Cinsiyet		
Erkek	35	14.7
Kız	203	85.3
Sınıf		
1.sınıf	67	28.2
2.sınıf	62	26.0
3.sınıf	70	29.4
4.sınıf	39	16.4
Ailenin Yaşadığı Yer		
Şehir merkezi	192	80.7
Köy	26	10.9
Kasaba	20	8.4
Aile Gelir Durumu		
Asgari düzeyin altında	14	5.9
Asgari düzeyde	128	53.8
Asgari düzeyin üzerinde	96	40.3
Öğrenci Değişim Programına Katılma		
Evet	10	4.2
Hayır	228	95.8

%: Yüzde

Tablo 2’de HÖBGYTÖ ve alt boyut puanları görülmektedir. Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin HÖBGYTÖ ve itici ve çekici alt boyut puan ortalamaları sırasıyla 54.53 ± 14.81 , 15.75 ± 4.46 ve 38.78 ± 11.07 bulunmuştur (Tablo 2). Bu bulguya istinaden entegre eğitim modeli ile eğitim almış hemşirelik öğrencilerinin orta düzeyde beyin göçüne yönelik tutum geliştirdikleri belirlenmiş ve beyin göçüne yönelik kararsız oldukları düşünülebilir. Literatüre bakıldığında ise klasik eğitim modeli ile eğitim almış hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutum puanının 42.98 ± 9.91 olduğu ve bu sonuçla klasik eğitim modeli ile eğitim almış hemşirelik öğrencilerinin, entegre eğitim modeli ile eğitim almış hemşirelik öğrencilerinden beyin göçüne yönelik tutum puanları ortalamasının altında seyrettiği saptanmıştır (20). Bu durum öğrencilerin yurt dışı öğrenci değişim programlarına katılmamaları ve yurt dışına çıkma durumunda kaygı yaşamalarından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 2. HÖBGYTÖ ve Alt Boyut Puanları

Ölçek	Mean±SD	Med (Min-Max)
HÖBGYTÖ		
İtici Faktörler Puanı	15.75 ± 4.46	17.00 (4-20)
Çekici Faktörler Puanı	38.78 ± 11.07	38 (13-60)
HÖBGYTÖ Toplam Puan	54.53 ± 14.81	54 (20-80)

Hemşirelik öğrencilerinin tanımlayıcı özelliklerine göre HÖBGYTÖ toplam ve alt boyut puanları Tablo 3’te yer almaktadır. 20 yaş ve üzeri, erkek, dördüncü sınıfta okuyan, ailesi şehir merkezinde yaşayan, gelirin giderden fazla olduğu ve öğrenci değişim programına katılmayanların HÖBGYTÖ toplam puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Erkek ve ailesi şehir merkezinde yaşayan HÖBGYTÖ toplam puan yüksekliğinin istatistiksel olarak önemli olduğu ve farkın bu gruplardan kaynaklandığı belirlenmiştir ($t= 3.083$ $p= 0.002$, $F= 3.454$ $p= 0.033$). Erkek öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının kız öğrencilere göre daha iyi olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde, cinsiyet ile beyin göçü tutumları arasındaki ilişkiye bakan başka çalışmalarda kadınların beyin göçü tutumlarının erkeklere göre daha yüksek oranda olduğu (24,25) kadın ve erkekler arasında beyin göçü eğilimleri açısından herhangi bir farklılık olmadığı (26-28) ve Uganda’da yapılan bir çalışmada bu çalışmayı destekler nitelikte erkeklerde beyin göçü tutumunun kadınlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (1). Literatüre bakıldığında cinsiyetler arasında beyin göçü eğilimi ile ilgili kesin bir bilgiye varılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde; ailesi şehir merkezinde yaşayan hemşirelik öğrencilerinin kırsal kesime göre beyin göçü ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olduğu ve çocuklarını da yurt dışına gitmeleri için yönlendirebileceği yorumu yapılabilir.

Çalışmamızda HÖBGYTÖ toplam puanlarının sınıflar arası istatistikler olarak önemli fark elde edilmemesine rağmen ($F= 1.593$ $p= 0.192$) literatürdeki başka çalışmalarda birinci sınıf öğrencilerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre beyin göçüne yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir (20). Yapılan diğer çalışmalarda da sınıflar arası farklılık olduğu bulunmuştur (22,29). Bunun nedeninin sınıflardaki öğrencilerin yaş gruplarının birbirlerine çok yakın olduğundan kaynaklandığı düşünülebilir.

20 yaş ve üzeri erkek, dördüncü sınıfta okuyan, ailesi şehir merkezinde yaşayan, gelirin gidere denk olduğu ve öğrenci değişim programına katılmayanların itici faktörler alt boyut toplam puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Ailesi şehir merkezinde yaşayan itici faktörler toplam puan yüksekliğinin istatistiksel olarak önemli olduğu ve farkın bu gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir ($F= 3.662$ $p= 0.027$). Literatür de bu bulguyu destekler niteliktedir (10,21). Bu bulgudan hareketle şehir merkezinde yaşayan ailelerin çocuklarının bulunduğu şehri sevdiği ve konfor alanının dışına çıkmak istemediği vurgulanabilir.

20 yaş ve üzeri erkek, dördüncü sınıfta okuyan, ailesi şehir merkezinde yaşayan, gelirin giderden fazla olduğu ve öğrenci değişim programına katılmayanların çekici faktörler alt boyut toplam puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Erkek ve ailesi şehir merkezinde yaşayanların çekici faktörler toplam puan yüksekliğinin istatistiksel olarak önemli olduğu ancak yapılan post-hoc analizinde farkın hangi gruptan kaynaklandığı saptanamamıştır ($F= 3.293$ $p= 0.039$). Bu bulgudan hareketle daha geniş bir örneklem grubu ile bu tarz çalışmalar güçlendirilebilir.

Tablo 3. Tanımlayıcı Özelliklere Göre HÖBGYTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanları

Tanımlayıcı Özellikler	n	HÖBGYTÖ Mean±SD	İtici Faktörler Mean±SD	Çekici Faktörler Mean±SD
Yaş				
20≥	143	54.88±14.69	15.83±4.41	39.04±10.87
<20	95	54.02±15.06	15.64±4.55	38.37±11.42
Test*		$t= 0.438$	$t= 0.321$	$t= 0.456$
p		$p= 0.662$	$p= 0.748$	$p= 0.649$
Cinsiyet				
Erkek	35	61.54±15.37	17.11±3.87	44.42±11.96
Kız	203	53.33±14.41	15.52±4.52	37.80±10.64
Test*		$t= 3.083$	$t= 1.961$	$t= 3.335$
p		$p= 0.002$	$p= 0.051$	$p= <0.001$
Sınıf				
1.sınıf	67	53.02±15.77	15.37±4.88	37.65±11.81
2.sınıf	62	56.69±13.49	16.14±3.98	40.54±10.17
3.sınıf	70	52.50±14.71	15.31±4.69	37.18±10.68
4.sınıf	39	57.35±14.96	16.58±3.96	40.76±11.54
Test**		$F= 1.593$	$F= 1.004$	$F= 1.674$
p		$p= 0.192$	$p= 0.392$	$p= 0.173$
Ailenin Yaşadığı Yer				
Şehir merkezi ¹	192	55.63±14.56	15.99±4.28	39.64±10.97
Köy ²	26	52.15±14.14	15.96±4.72	36.19±10.51
Kasaba ³	20	47.10±16.25	13.20±5.20	33.90±11.52
Test**		$F= 3.454$	$F= 3.662$	$F= 3.293$
p		$p= 0.033$	$p= 0.027$	$p= 0.039$
Fark		1>3	1>3	
Aile Gelir Durumu				
Asgari düzeyin altında	14	55.00±13.27	16.64±4.10	38.35±10.35
Asgari düzeyde	128	53.54±14.08	15.72±4.24	37.82±10.57
Asgari düzeyin üzerinde	96	55.79±15.97	15.66±4.81	40.12±11.77
Test**		$F= 0.635$	$F= 0.297$	$F= 1.201$
p		$p= 0.531$	$p= 0.744$	$p= 0.303$
Öğrenci Değişim Programına Katılma				
Evet	10	49.70±16.18	14.60±5.42	35.10±11.38
Hayır	228	54.75±14.75	15.80±4.42	38.94±11.05
Test*		$t= -1.055$	$t= -0.836$	$t= -1.074$
p		$p= 0.292$	$p= 0.404$	$p= 0.284$

*=bağımsız örneklem t test

**=one way ANOVA (tek yönlü varyans analizi)

$p<0.05$ düzeyinde anlamlı olanlar bold gösterilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak bu araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ve başka yerlere gitme isteklerinin orta düzeyde olduğu ($54.53±14.81$) ve toplam tutum puanlarında cinsiyet ve ailenin yaşadığı yer, itici faktörler alt boyut puanlarında ailenin yaşadığı yer ve çekici

faktörler alt boyut puanlarında ise cinsiyet ve ailenin yaşadığı yer arasında istatistiksel açıdan önemlilik belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda yapılması planlanan başka çalışmalarda farklı değişkenler kullanılarak yeni çalışmalar uygulanabilir. Hemşirelik öğrencilerine lisans eğitimi boyunca beyin göçü ile ilgili eğitimler verilebilmesi ve beyin göçüne yönelik farkındalık kazandırılabilmesi önerilebilir. Buradan hareketle, bu alanda daha fazla çalışmalar yapılarak çalışma sonuçlarının geçerliliğinin desteklenmesi de önerilebilir. Ayrıyeten sağlık alanı nitelikli iş gücü ve özveri isteyen bir meslek grubu olduğundan öğrencilere sunulan kariyer fırsatları tekrardan gözden geçirilmeli ve tatmin edici ücretler sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Kizito S, Mukunya D, Nakitende J, Nambasa S, Nampogo A, Kalyesubula R, Katamba A, Sewankambo N. Career intentions of final year medical students in Uganda after graduating: The burden of brain drain. BMC Med. Educ. 2015;(15):1-7.
2. Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr adresinden erişilmiştir 2018. Erişim Tarihi: 23.05.2024.
3. Gökbayrak, Ş. Uluslararası göç ve kalkınma tartışmaları: Beyin göçü üzerine bir inceleme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2008, 63(03):65-82.
4. Bildirici M, Sunal S, Aykac Alp E, Orcan M. Determinants of human capital theory, growth and brain drain: An econometric analysis for 77 countries. Applied Econometrics and International Development. 2005;(5):2.
5. Aluttis C, Bishaw T, Frank MW. The workforce for health in a globalized context—global shortages and international migration. Global health action. 2014;7(1):23611.
6. Castro-Palaganas E, Spitzer DL, Kabamalan MMM, Sanchez MC, Caricativo R, Runnels V, et al. An examination of the causes, consequences, and policy responses to the migration of highly trained health personnel from the Philippines: the high cost of living/leaving—a mixed method study. Human resources for health, 2017;(15):1-14.
7. Bimal MK, Kaur R, Kaur R. Factors intend to brain drain among staff nurses. International Journal of Advances in Nursing Management. 2016;4(4):327-30.
8. Thapa B, Shrestha K. Factors influencing brain drain among Nepalese nurses. Kathmandu Univ Med J. 2017;15(57):35-9.
9. Misau YA, Al-Sadat N, Gerei AB. Brain-drain and health care delivery in developing countries. Journal of public health in Africa. 2010;1(1):e6.
10. Silvestri DM, Blevins M, Afzal AR, Andrews B, Derbew M, Kaur S, et al. Medical and nursing students' intentions to work abroad or in rural areas: a cross-sectional survey in Asia and Africa. Bulletin of the World Health Organization. 2014;(92):750-59.
11. Özkütük N, Orgun F, Akçakoca B. General situation report about the higher education institutes providing nursing education in Turkey. J Higher Educ. 2018;8(2):150-57.
12. Hemşirelikte Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP).<http://www.hemed.org.tr/images/dosya-yukle/HUCEP-2014-PDF> adresinden erişilmiştir 2014. Erişim Tarihi: 23.05.2024
13. Temel AB, Dönmez RÖ. Klasik eğitim ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrencilerin kişisel değerlerinin karşılaştırılması. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2013;29(1):30-44.
14. Karagözoğlu Ş, Özden D, Türk G, Yıldız FT. Klasik ve entegre müfredat programı hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamada yaşadıkları kaygı, klinik stres düzeyi ve etkileyen bazı faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2014;7(4):266-74.

15. Yücel ŞÇ, Güler EK, Eşer İ, Khorshid L. İki farklı eğitim sistemi ile öğrenim gören hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini algılama durumlarının karşılaştırılması. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2011;27(3):1-8.
16. Şavgar C, Orgun F. Öğrenci hemşirelerin entegre eğitim sisteminden memnuniyetlerinin incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2018;34(2):30-43.
17. Kelleci M., Gölbaşı Z, Doğan S, Tuğut N. Entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri: Bir izlem çalışması. Florence Nightingale Journal of Nursing. 2011;19(1):23-8.
18. Tosun Ö, Bayat M, Erdem E, Avcı Ö, Seviğ Ü. Farklı eğitim yöntemleri uygulanan iki sağlık yüksekokulunda hemşirelik öğrencilerinin problem çözme ve atılganlık düzeyleri. ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2015;3(1):51-9.
19. Öncü E, Selvi H, Vayisoğlu SK, Ceyhan H. Hemşirelik öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmesi: güvenirlik ve geçerlik çalışması. Cukurova Medical Journal. 2018;43(1):207-15.
20. Demiray A, İlaslan N, Açıl A. Evaluation of nursing students' attitudes towards brain drain: Hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. Journal of Human Sciences. 2020;17(2): 632-41.
21. Goštautaitė B, Bučiūnienė I, Milašauskienė Ž, Bareikis K, Bertašiūtė E, Mikelionienė G. Migration intentions of Lithuanian physicians, nurses, residents and medical students. Health Policy. 2018;122(10):1126-31.
22. Naqvi AA, Zehra F, Naqvi SBS, Ahmad R, Ahmad N, Usmani S, et al. Migration trends of pharmacy students of Pakistan: a study investigating the factors behind brain drain of pharmacy professionals from Pakistan. Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research 2017;51(2): 192-206.
23. Abuosi AA, Abor PA. Migration intentions of nursing students in Ghana: Implications for human resource development in the health sector. Journal of International Migration and Integration. 2015;(16):593-606.
24. Docquier F, Lowell BL, Marfouk A. A gendered assessment of the brain drain. World Bank Publications. 2008.
25. Dumont JC, Martin JP, Spielvogel G. Women on the move: the neglected gender dimension of the brain drain. 2007.
26. Bang JT, Mitra A. Gender bias and the female brain drain. Applied Economics Letters. 2011;18(9):829-33.
27. Raghuram P. Situating women in the brain drain discourse: Discursive challenges and opportunities. Gender and migration in 21st century Europe. 2016;85-106.
28. Gouda P, Kitt K, Evans DS, Goggin D, McGrath D, Last J, et al. Ireland's medical brain drain: migration intentions of Irish medical students. Human resources for Health. 2015;(13):1-9.
29. Deressa W, Azazh A. Attitudes of undergraduate medical students of Addis Ababa University towards medical practice and migration, Ethiopia. BMC medical education. 2012(12):1-11.
30. Manavi S, Nedjat S, Pasalar P, Majdzadeh R. What motivates talented medical students to study simultaneously at master of public health (MPH)? Iranian Journal of Public Health. 2013;42(4):402.